

ФАКУЛТЕТ ПРИРОДНИ НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЕ

ОПТИМИЗИРАНЕ НА ВЪЗПИТАТЕЛНИТЕ СТРАТЕГИИ ЗА РЕГУЛИРАНЕ НА ЕМОЦИИТЕ И ЧУВСТВАТА В ОБРАЗОВАНИЕТО И СОЦИАЛНО-ПЕДАГОГИЧЕСКАТА СФЕРА

ПРОЕКТ 2019-ФПНО-02

Проект 2019 – ФПНО – 02

ОПТИМИЗИРАНЕ НА ВЪЗПИТАТЕЛНИТЕ СТРАТЕГИИ ЗА РЕГУЛИРАНЕ НА ЕМОЦИИТЕ И ЧУВСТВАТА В ОБРАЗОВАНИЕТО И СОЦИАЛНО-ПЕДАГОГИЧЕСКАТА СФЕРА

Ръководители:

Доц. д-р Валентина Василева и гл. ас. д-р Деница Алипиева

Работен колектив:

доц. д-р Д. Стоянова, доц. д-р С. Георгиева, доц. д-р Ю. Дончева, доц. д-р Б. Илиева, доц. д-р А. Велева, доц. д-р В. Василева, гл.ас.д-р В. Динева, гл.ас.д-р Д. Неделчева, гл.ас.д-р Д. Алипиева, гл.ас.д-р Г. Георгиева, гл.ас.д-р Р. Златева, ас.д-р Л. Радославова. *Докторанти и постдокторанти:* Д. Стайков, Е. Иванова, П. Чернева и К. Тодорова. *Студенти:* Т. Желязкова, М. Стоянова, М. Петкова, Х. Зюхтиева, Б. Димитрова, Г. Иванова, П. Томова, Р. Казаков. *Специалисти от практиката:* Д. Илиева и Л. Ганчева.

Адрес за кореспонденция:

7017, гр. Русе, ул. „Студентска“ № 8, Русенски университет „Ангел Кънчев“, тел. 082/888-752; e-mail: dalipieva@uni-ruse.bg

Цел на проекта:

Да се проучи влиянието на емоциите и чувствата върху образователния процес и социално-педагогическата практика, като се начертаят стратегии за тяхното оптимизиране.

Основни задачи:

Осъществяване на обзор на теориите за значението на емоциите и чувствата за учебно-възпитателния процес и социално-педагогическата практика;

Предлагане на подходящи възрастово и индивидуално ориентирани стратегии и техники за подобряване на емоционалните процеси, състояния и свойства на хората, включени в образованието или в работата на социалните работници;

Подпомагане на докторанти, работещи върху проблемите върху емоционалните процеси и състояния, които водят до агресия и негативни афективни и поведенчески състояния;

Организиране и провеждане на семинар, на който специалистите от педагогическата и социално-педагогическата сфера ще обсъдят добри практики в областта на възпитанието на емоциите и чувствата.

Основни резултати:

Проучени са основните концепции и е осъществен теоретичен анализ на съществуващите подходи за стимулиране на нравствеността, емоционалната регулация, мотивацията и емоционалната интелигентност в целоживотна перспектива, от една страна, и на емоционалните и поведенчески смущения, от друга.

Представени са редица образователни, социално-педагогически и психотерапевтични подходи за повишаване на емоционалната въвлеченост в учебния процес, формирането на балансирано и адекватно отношение към реалността и за редуциране на негативните емоционални състояния при потребители от различни възрастови групи.

Осъществени са проучвания върху ролята на спорта за повишаване на емоционалната интелигентност на деца в предучилищна възраст и студенти, както и на значението на Его-състоянията за емоционалната интелигентност на учителите.

Публикувани са 5 научни статии, от които четири в научни конференции и една с импакт-фактор.

Издадена е една колективна монография „*Оптимизиране на възпитателните стратегии за регулиране на емоциите и чувствата в образованието и социално-педагогическата сфера*“ със съставители доц. д-р В. Василева и гл.ас.д-р Д. Алипиева и авторски колектив от 31 души.

Проведен е семинар на тема *Възпитанието и регулацията на емоциите и чувствата в съвременната образователна среда и социално-педагогическо дело*“ на 26.10.2019 г., на който участваха представители на три ВУЗ-а в страната, практици от образователните и социалните институции в гр. Русе и гр. В. Търново и студенти.

Темата на проекта придоби интердисциплинарен характер, като в нея се включиха специалисти от областите педагогика, социална педагогика, психология, педагогика на обучението по история, ИИТ, музика и изобразително изкуство, като получи одобрение от обществеността с предложените от Екипа разработки.

АНОТАЦИЯ

Проблемът за възпитанието на емоциите и чувствата е с висока приложимост и актуалност. Повечето от разработките в международен мащаб и страната са насочени към същността и значението на емоционалната интелигентност за психоемоционалното благополучие на хората от различни възрасти. Те подчертават значението ѝ за всички аспекти от живота – от ученето и представянето в работната среда до междуличностните отношения и дори оцеляването (Arita, 2005; Avia, & Vazques, 1999; Diener, Suh, Lukas, & Smith, 1999; Lyubomirsky, 2008; Moyano, & Ramos, 2007; Seligman, 2000; Veenhoven, 2005). Терминът „емоционална интелигентност“ (ЕИ) придоби широка популярност през последните две десетилетия и все повече автори търсят възможни подходи за нейното развитие. В България също се полагат основите на работата с ЕИ, като освен научни статии и разработки по въпроса, са организирани редица семинари и кръгли маси относно значението и възможностите за подобряването ѝ във възрастов аспект.

Емоциите и чувствата оказват влияние върху:

- Мотивацията и отношението към учебния труд или възстановителния процес в социално-педагогическите интервенции;
- Процесът на формиране и усъвършенстване на личността, на нейните морални съждения, ценности и убеждения;
- Оценката на личностното израстване и поведенческите реакции;
- Избягването на негативни емоционални състояния като гняв, скука, умора, тревога, апатия и пр.;
- Поведенчески и емоционални отклонения като агресия, депресия, тревожност и др.

Не би било скромно да се каже, че емоционалните прояви могат да повлияват както положително, така и неблагоприятно върху процеса на поведенческа промяна и личностно израстване на хората, включени в учебно-възпитателния процес или социалните/психологическите интервенции.

В социално-педагогическата и психологическата практика проблемът за контрола и регулацията на емоционалните състояния е централен, тъй като емоциите и чувствата не са само част от ежедневието на личността, но и задават основните житейски стратегии за емоционално благополучие и успех в различни аспекти. Съществуват различни психотерапевтични подходи за развитие на емоционалната интелигентност, за намаляване на инхибициите и тревожно-депресивната симптоматика, копинг-стратегиите за справяне със стреса, преодоляването на гневните и агресивните реакции и др., основани на клиент-центрираната терапия, позитивната терапия, рацио-емотивната терапия, НЛП, арт терапията, библио- и музикотерапия и др.

По-малко застъпен е въпросът за развитието на емоциите и чувствата в образователната среда. Основно той се разработва в проблемите на възпитанието, в частност семейното и нравственото възпитание, но не е достатъчно развит при обсъждането на проблемите на психоидиактика.

Основна работна хипотеза на проекта е, че възпитанието на емоциите и чувствата ще оптимизира учебно-възпитателния процес и социалната практика, като ще допринесе и за личностното развитие – чрез развитието на емоционално-волевата сфера, мотивацията и нравствеността на подрастващите и възрастните.

Какво целеше Проект „„Оптимизиране на възпитателните стратегии за регулацията на емоциите и чувствата в образованието и социално-педагогическата сфера“?

1. Да се проучи ролята на емоционалния капацитет на личността върху поведението, учебния успех и отношението към училището, мотивацията за постижения, нравствеността и ефективността на прилагането на различни педагогически ситуации в детската градина, училището и социалните институции;
2. Развитието на емоционалната компетентност на подрастващите и възрастните;
3. Развитието на уменията на учителите и социалните работници за оценка на различните емоционални състояния на учениците/потребителите на социални услуги и контрол на емоционалните смущения;
4. Обогатяването на емоционалния свят и личността на подрастващите чрез възпитанието и образователните дисциплини;
5. Да се оцени въздействието на различните емоционални смущения и дезадаптивни състояния като тревога, депресия, срам, вина, агресия и др. в учебния процес и социалната практика;
6. Предлагане на добри практики за регулиране на емоционалните състояния в учебно-възпитателния процес, корекционно-възпитателната работа и социално-педагогическата сфера.

PROJECT 2019-FNSE-02

Project 2019 – FNSE – 02

OPTIMIZATION OF EDUCATIONAL STRATEGIES FOR REGULATION OF EMOTIONS AND FEELINGS IN EDUCATION AND SOCIAL WORK

Project directors:

Assoc. Prof. Valentina Vasileva, PhD, and Pr. Assist. Prof. Denitsa Alipieva, PhD

Project team:

Assoc. Prof. Desislava Stoyanova, PhD, Assoc. Prof. Asya Veleva, PhD, Assoc. Prof. Bagryana Ilieva, PhD, Assoc. Prof. Julia Doncheva, PhD, Assoc. Prof. Sonya Georgieva, PhD, Assoc. Prof. Valentina Vasileva, PhD, Pr. Assist. Prof. Darinka Nedelcheva, PhD, Pr. Assist. Prof. Denitsa Alipieva, PhD, Pr. Assist. Prof. Galina Georgieva, PhD, Pr. Assist. Prof. Vanya Dineva, PhD, Assist. Prof. Lora Radoslavova, PhD. *PhD students:* Deyan Staykov, Ekaterina Ivanova, Polya Cherneva, Kremena Todorova. *Students:* Betina Dimitrova, Gloriya Ivanova, Huliya Zuhtieva, Martina Petkova, Melis Demkesh, Mihaela Stoyanova, Parvoleta Stoyanova, Plamena Tomova, Rumen Kazakov and Tatyana Zhelyazkova. *Practice specialists:* Diana Ilieva and Lili Gancheva.

Address:

University of Ruse "Angel Kanchev", 8th Studentska str., 7017, Ruse, Bulgaria.

Tel: +359 82 888 752

E-mail: dalipieva@uni-ruse.bg

Project objective:

To analyze the impact of emotions and feelings onto educational process and social work that will stimulate the projection of educational strategies for their optimizing.

Main tasks:

To make an overview of theories and approaches toward the role of emotions and feelings for educational process and social work.

To present convenient strategies and techniques for improvement of emotional processes, conditions and attributes of people in different ages that are involved in education or social practice.

To support PhD students who are engaged with the issues of emotional processes and conditions that lead to aggression and various negative manifestations.

To hold a seminar where the specialists from pedagogical and social sphere will discuss the key problems and appropriate practices in the area of upbringing of emotions and feelings.

Main results:

The project team analyzed different conceptions and made theoretical overview of various approaches for optimization of the morality, emotional regulation, motivation and emotional intelligence, on the one hand, and emotional and behavioral disturbances in school age, on the other.

There were presented various educational, social and psychotherapeutic approaches for improvement of emotional involvement in educational process, achievement of balanced and adequate sense of reality and reduction of negative emotional conditions in people from different age groups.

The team conducted studies for role of sport activities for enhancement of emotional intelligence's level in children in preschool age and university students, as well as the impact of Ego-states for emotional intelligence of teachers.

There was 5 articles in 4 national conferences and 1 with impact factor.

The monography "Optimization of educational strategies for regulation of emotional strategies in education and social work" in redaction of Assoc. Prof. Valentina Vasileva and Pr. Assist. Prof. Denitsa Alipieva embodied the theoretical, empirical and practical findings of the Team. The monography team is from 31 specialists: 14 scientists from University of Ruse and University of Sofia, 2 PhD students, 8 specialists from education and social work practice and 5 students.

The seminar "Education and regulation of emotions and feelings in contemporary educational environment and social work" was held on 26th of October 2019 who was attended from scientists from three university of Bulgaria, specialist at educational and social institutions from Ruse and Veliko Turnovo, and students.

The subject of the project acquired interdisciplinary character as the specialists from different fields as pedagogy, social pedagogy, psychology, history, arts, sport activities took participation in the monography and seminars.

МОНОГРАФИЯ

„Оптимизиране на възпитателните стратегии за регулиране на емоциите и чувствата в образованието и социално-педагогическата сфера“

със съставители В. Василева и Д. Алипиева,
изд. „Медиатех“ – Плевен, Печатна база на РУ „Ангел Кънчев“, Русе, 2019,
ISBN 978-619-207-183-7

ПРОЕКТ 19-ФННО-02 ФИНАНСИРАН ОТ ФОНД НАУЧНИ
ИЗСЛЕДВАНИЯ НА РУСЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ „АНГЕЛ КЪНЧЕВ“

**ОПТИМИЗИРАНЕ НА ВЪЗПИТАЕЛНИТЕ
СТРАТЕГИИ ЗА РЕГУЛИРАНЕ НА ЕМОЦИИТЕ
И ЧУВСТВА В ОБРАЗОВАНИЕТО
И СОЦИАЛНО-ПЕДАГОГИЧЕСКАТА СФЕРА**

РУСЕ, 2019

НАУЧНИ РАЗРАБОТКИ НА ЕКИПА В МОНОГРАФИЯТА ПО ПРОЕКТА

Част 1. Теоретичен анализ

- Иванов, С. Емоционалната интелигентност – една от най-важните способности на учениците
- Динева, В., Демкеш, М. Същност и роля на емоционалния интелект в социалното взаимодействие
- Алипиева, Д. Траектория на емоционалното развитие в детско-юношеска възраст
- Радославова, Л. Развитие на емоционалната интелигентност чрез процеса на обучение в начална училищна възраст
- Василева, В., Стоянова, М. Роля на емоциите за регулиране на мотивационната дейност на възрастните учащи
- Велева, А. Мотивационни основи и емоционална динамика на играта
- Стайков, Д. Конфликти и агресия между учениците в училище

Част 2. Проучвания

- Стоянова, Е. Спорт и емоционална интелигентност
- Георгиева, С., Владимирова-Петрова, М. Спортът като фактор за детското възпитание (нравствени и организационни компетенции)
- Алипиева, Д. Роля на Его-състоянията за емоционалната интелигентност на учителите

Част 3. Стратегии и подходи

- Тодорова, Н., Дончева, Ю. Обогатяване на емоционалния свят на децата чрез българския фолклор и етнология
- Иванова, Е., Зюхтиева, Х. Формиране на родолюбие у учениците чрез нематериалното културно наследство – Крайдунавски традиции и обичаи
- Златева, Р., Трифонова, М. Роля на образователните занятия по история в Регионален исторически музей – Русе за справяне с негативни емоционални състояния на учениците
- Нечева, Й., Пенчева, П., Каравасилев, Д. Значението на интерактивните форми и методи за работа в обучението по история за провокиране на положителни емоции у учениците
- Стефанова, П. Разкриване на емоционалното съдържание на музикални произведения за възприемане чрез творчески задачи
- Радева, В., Памукова, П. Възможности за повишаване на емоционалната интелигентност на децата чрез познавателните книжки „Малко криво, но красиво“
- Mincheva, T., Georgieva, S. The interactive educational environment as an organizational form for improving comprehension by experiencing a palette of emotions
- Georgieva, S., Balkandzieva, T. Pedagogical strategies for achieving emotional stability with children from incomplete families
- Илиева, Б., Желязкова, Т. Осиновяването – свят на чувства от загуби и намиране
- Чешмеджиева, П. Превръщането в детската игра – средство за емоционална регулация, психокорекция и психотерапия
- Томова П., Казаков, Р., Алипиева, Д. Регулация на страха и тревогата в учебно-възпитателния процес.

ПРЕДЛОЖЕНИЯ

С оглед на постигнатите резултати по проекта могат да се отправят следните препоръки за бъдещи теоретически и приложни изследвания:

- Предложеният теоретичен анализ посочи динамичността на емоционалната интелигентност и необходимостта от нейното усъвършенстване чрез редица образователни и психотерапевтични подходи за работа с лица на различна възраст. Те могат да бъдат използвани още от детската градина, а по-късно в различните степени на образоването чрез прилагане на стратегии за повишаване на емоционалното богатство, мотивацията, нравствеността и др. от учителите чрез разнообразен репертоар от етюди, използване на изкуство, спорт, между предметни връзки, казуси и др. Така, повишаването на емоционалната интелигентност не бива да е въпрос само на възпитанието, а трябва да е част и от психоидидактиката;
- Осигуряването на афективен компонент в образоването би редуцирало редица емоционални смущения и поведенчески дисфункции като стрес, тревожност, депресия, агресия и конфликти. Необходимо е да се разработи интердисциплинарен механизъм от страна на учени и практици от различни области на образоването, социалното дело и психологията, който би благоприятствал развитието на позитивен социално-психологически климат в класната стая;
- Разработването на курсове и обучения за повишаването на емоционалната интелигентност на студентите от педагогическите специалности и учителите в различните степени на образоването е гаранция за по-високото качество на обучение на учениците. Необходимо е в учебните планове за подготовка на педагогическите кадри и социални работници да бъдат включени като факултативни такива дисциплини, които биха усъвършенствали социалните и личностните компетенции на студентите, чрез което те по-лесно и ефикасно да се справят с бъдещата си професионална роля;
- Необходимо е проучване на ролята на спорта, изкуството, занаятите и интересите върху емоционалната интелигентност на хората в различни възрасти;

Предложените стратегии и подходи биха могли успешно да се използват в съвременна образователна среда и в социалното дело за повишаване на професионалните умения на практиците в отделните области.

Фиг.1. Професионални компетенции на учителите, които осигуряват емоционалната интелигентност

The diagram consists of six hexagonal boxes arranged in a 3x2 grid. The top row contains 'Адекватна вербална и невербална комуникация' (left) and 'Разрешаване на конфликти' (right). The middle row contains 'Контрол върху стреса' (left) and 'Педагогическа емпатия и оптимизъм' (right). The bottom row contains 'Вземане на решения чрез сътрудничество' (left) and 'Педагогическа саморефлексия' (right). Below the grid, there are two small drawings labeled 'Drawing 1' and 'Drawing 2'. Drawing 1 shows a family of four people separated by a river. Drawing 2 shows two houses with a person in between them.

Appendix 2
(Drawing test)

Drawing 1
The family of the mother and the children with a (small, defenceless) and the father – separated by a river.

Drawing 2
Two houses – of Mom and of Dad, but Dad is one of them and we don't dare to go, and it is cold in the other.

The poster is for a seminar titled 'ПОКАНА за участие в семинар на тема „Възпитанието и регулацията на емоциите и чувствата в съвременната образователна среда и социално-педагогическо дело“' (Invitation to participate in a seminar on 'Education and regulation of emotions and feelings in modern educational environment and social pedagogical work'). It features the logo of the Rousse University 'Angel Kanchev', the Faculty of Natural Sciences and Education, and the Department of Pedagogy, Psychology and History. The date is given as 26.10.2019. The poster also includes a photograph of a smiling baby and a young girl with their arms raised in a field.

ПРОЕКТ 19-ФННО-02 ФИНАНСИРАН ОТ ФОНД НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА РУСЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ „АНГЕЛ КЪНЧЕВ“
Факултет Природни науки и образование
Катедра „Педагогика, психология и история“

ОПТИМИЗИРАНЕ НА ВЪЗПИТАТЕЛНИТЕ СТРАТЕГИИ ЗА РЕГУЛИРАНЕ НА ЕМОЦИИТЕ И ЧУВСТВАТА В ОБРАЗОВАНИЕТО И СОЦИАЛНО-ПЕДАГОГИЧЕСКАТА СФЕРА

ПОКАНА
за участие в семинар
на тема
„Възпитанието и регулацията на емоциите и чувствата
в съвременната образователна среда и социално-
педагогическо дело“

26.10.2019 г.
Русенски университет „Ангел Кънчев“, Корпус 2
Гр. Русе, ул. „Студентска“ № 8

СЕМИНАР „ВЪЗПИТАНИЕТО И РЕГУЛАЦИЯТА НА ЕМОЦИИТЕ И ЧУВСТВАТА В СЪВРЕМЕННАТА ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА И СОЦИАЛНО-ДЕЛО“

26.10.2019 г.

ЗАЛА 2 Г 308

На семинара присъстваха 41 участника: преподаватели от катедрите „Педагогика, психология и история“ и „Български език, литература и изкуство“ на Русенски университет „Ангел Кънчев“, от Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Великотърновски университет „Св. Св. Кирил и Методий“, Музикална академия „Панcho Владигеров“ – гр. София, представители на социалните институции на ЦОП към „Еквилибриум“ – Русе, Центъра за настаняване от семеен тип за деца без увреждания към БЧК – Русе, Местна комисия за борба с противообществените прояви на малолетните и непълнолетните към Община Русе, Центъра за подкрепа на личностното развитие – гр. Русе и др., студенти и общественици.

Сесията бе открита с пленарен доклад от проф. д.п.н. Стойко Иванов – преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“, на тема: „Емоционалната интелигентност – една от най-важните способности на учениците“.

Семинарът завърши с дискусия на основните проблемни области в съвременната образователна среда и социално-педагогическо дело, както и възможните стратегии за подобряването им.

СЕМИНАР „ВЪЗПИТАНИЕТО И РЕГУЛАЦИЯТА НА ЕМОЦИИТЕ И ЧУВСТВАТА
В СЪВРЕМЕННАТА ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА И СОЦИАЛНО-ДЕЛО“

26.10.2019 Г.
ЗАЛА 2 Г 308

The image is a collage of five photographs documenting a seminar. The top row contains three separate shots of different speakers, all women, sitting at a long wooden conference-style desk. Each speaker is positioned behind a computer monitor. The background includes large windows and some vertical blinds. The bottom row consists of two wide-angle shots of the audience. In the foreground, several audience members are visible, looking towards the front of the room. Behind them, more rows of people are seated at their respective desks, also facing the front. The room appears to be a lecture hall or seminar room with wooden desks and chairs.